

SPÓJNA
INTEGRACJA
REGIONALNA
EKONOMII
SPOŁECZNEJ

RAPORT 2018

Podsumowanie doradztwa

wersja 1.0

Raport podsumowujący doradztwo prowadzone w projekcie „Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej” realizowanym w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2017 – 2020

WSTĘP	3
I. ZDIAGNOZOWANE POTRZEBY DORADCZE	4
II. DZIAŁANIA DORADCZE	7
II.1. Doradztwo horyzontalne	7
II.1.1. Wejście w życie znowelizowanej ustawy o spółdzielniach socjalnych	8
II.1.2. Wytyczne CT9	8
II.1.3. Współpraca IZ RPO i ROPS.....	9
II.2. Doradztwo wertykalne	10
II.2.1. Działania konsultantów regionalnych.....	11
II.2.2 Doradztwo tematyczne.....	13
II.3. Szkolenia tematyczne	17
II.4. Webinaria	18
II.5. Dobre praktyki w zakresie koordynacji ekonomii społecznej	18
III. PODSUMOWANIE I WNIOSKI	19

Wstęp

Projekt „Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej” (SIRES) realizowany jest (03.2017 – 02.2020) w obszarze wsparcia przedstawicieli jednostek samorządu regionalnego oraz ciał doradczo-konsultacyjnych na poziomie województwa działających w obszarze ekonomii społecznej. Działania doradcze prowadzone są w sposób ciągły na rzecz przedstawicieli 16 Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej (jako koordynatorów rozwoju ekonomii społecznej na poziomie regionu), przedstawicieli Instytucji Zarządzających i Instytucji Pośredniczących Regionalnymi Programami Operacyjnymi, jako zarządzających i nadzorujących jego wdrażanie. W ramach tych Programów są finansowane działania ROPS w zakresie koordynacji i animowania działań na rzecz rozwijania sektora ekonomii społecznej oraz wzmacniania instytucji z jego otoczenia. Dodatkowo działania edukacyjne prowadzone są na rzecz przedstawicieli Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej i innych ciał doradczo-konsultacyjnych, których zakres działania pośrednio odnosi się do ekonomii społecznej.

Stały przepływ informacji pomiędzy zespołem projektowym, a regionami zapewniają konsultanci regionalni (osiem osób), nadzór merytoryczny nad realizacją doradztwa sprawują eksperci wiodący przy wsparciu Specjalistki ds. jakości doradztwa.

Działania doradcze i szkoleniowe prowadzone są w oparciu o zdiagnozowane w każdym regionie potrzeby, które są dodatkowo aktualizowane w trakcie bieżącej pracy konsultantów regionalnych pracujących z poszczególnymi województwami. Program i harmonogram doradztwa (przygotowany w pierwszym roku realizacji projektu) dla każdego z regionów został przyjęty przez Komitet Sterujący Projektu SIRES oraz był konsultowany z ciałami opiniodawczo-doradczymi ministra rodziny, pracy i polityki społecznej, by zapewnić spójność z kierunkami polityk publicznych w obszarze ekonomii społecznej na poziomie centralnym i regionalnym. **W ramach projektu przewidziana jest aktualizacja diagnozy potrzeb doradczych (jej wyniki będą znane na przełomie I i II kw. 2019 r.).** Z założenia raport krajowy podsumowujący aktualizację potrzeb doradczych (program doradztwa wraz z harmonogramem) ma odnosić się także do ewaluacji dotychczas przeprowadzonych działań w ramach projektu i ich użyteczności, przydatności dla przedstawicieli regionów.

Zakres doradztwa uwzględnia także wyniki prac organów pomocniczych i opiniodawczo-doradczych ministra rodziny, pracy i polityki społecznej w celu zachowania spójności z kierunkami interwencji w ramach krajowej polityki publicznej w obszarze ekonomii społecznej, a także z Regionalnymi Komitetami Rozwoju Ekonomii Społecznej – dla zachowania przepływu informacji oraz spójności na poziomie regionalnym.

Dla przypomnienia, założenia merytoryczne działań w projekcie SIRES oparte są na powiązanych ze sobą sekwencjach działań:

- wykonanie systematycznej analizy interesariuszy w początkowej fazie realizacji projektu i jej aktualizacja (w I kwartale 2019 r.),
- ustanowienie osoby do kontaktów na poziomie samorządu województwa w sprawie realizacji projektu (przedstawiciel_ka ROPS pracujący_a w obszarze wspierania i rozwoju sektora ekonomii społecznej w województwie),

- na potrzeby realizacji konkretnych usług identyfikowane są przez konsultantów regionalnych instytucje i osoby bezpośrednio zaangażowane w działania ukierunkowane na wsparcie ekonomii społecznej,
- zintegrowane podejście - szeroka grupa uczestników, jak i oddziaływania projektu, integracja różnych instytucji na poziomie regionalnym, osób, sieci działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej oraz ukierunkowanie na długofalową pracę doradcą,
- budowanie trwałych powiązań pomiędzy instytucjami odpowiedzialnymi za rozwój ekonomii społecznej - nastawienie na wzmacnianie potencjału do samodzielnego działania po zakończeniu realizacji projektu, jak i projektów regionalnych ukierunkowanych na koordynację ekonomii społecznej w województwie,
- mocne zakotwiczenie w zakresie Regionalnych Programów Operacyjnych - ogromna szansa na wzmocnienie sektora ekonomii społecznej,
- podejście partycypacyjne - zaangażowanie i współpraca z kluczowymi interesariuszami na poziomie regionalnym (osoby i instytucje oraz ciała doradczo-konsultacyjne), wypracowywanie rozwiązań wspólnie z głównymi aktorami, a nie dla nich czy zamiast nich, konsultowanie założeń, jak i kluczowych produktów projektów (raportu z diagnozy potrzeb doradczych i jego aktualizacji, raportów z prowadzonego doradztwa, jak i raportów dotyczących rzecznictwa i rekomendacji działań dla samorządów regionalnych),
- zorientowanie na produkty, rezultaty zgodne z potrzebami poszczególnych regionów - wypracowywanie konkretnych rozwiązań, które mogą być następnie wdrażane (w tym wdrażane przy wsparciu konsultantów regionalnych, jak i doradców tematycznych).

I. Zdiagnozowane potrzeby doradcze

Doradztwo realizowane w projekcie oparte jest na dwóch elementach:

- 1) jest efektem diagnozy potrzeb doradczych przeprowadzonej w szesnastu województwach,
- 2) odnosi się do koncepcji doradztwa powstałej na podstawie diagnozy potrzeb doradczych oraz bieżącego zapotrzebowania na doradztwo.

Diagnoza potrzeb doradczych przeprowadzona została w okresie marzec – maj 2017 r. Wnioski przedstawiono w raporcie podsumowującym odnoszącym się do kluczowych potrzeb i obszarów doradczych¹. Obecnie, tj. w I kwartale 2019 r., trwa aktualizacja potrzeb doradczych. Wnioski zostaną wykorzystane do przygotowania raportu podsumowującego oraz planu doradztwa wraz z ramowym harmonogramem.

Po diagnozie w 2017 r. potrzeby doradcze zostały pogrupowane na cztery kategorie tematyczne odnoszące się do zakresu proponowanego wsparcia. Zakres ten był kontynuowany i podejmowany w ramach projektu SIRES w 2018 r.:

- 1) **Transpozycja Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES) na poziom regionalny**, w tym w zakresie: liczby miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych

¹ Raport końcowy diagnoza potrzeb na usługi doradcze i szkoleniowe w projekcie „Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej”, oprac. P. Stronkowski, K. Hermann-Pawłowska, Warszawa, maj - czerwiec 2017. Dokument dostępny jest na stronie projektu: http://www.ekonomiaspoleczna.pl/files/ekonomiaspoleczna.pl/public/Integracja_ES_w_regionach/Diagnoza.pdf

planowanych do utworzenia w ramach projektów realizowanych w oparciu o RPO, współpraca JST z podmiotami ekonomii społecznej (w tym szczególnie w zakresie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych), współpraca z biznesem i sektorem nauki/edukacji i animacja tej współpracy przez ROPS, sieciowanie podmiotów ekonomii społecznej. W odpowiedzi na potrzeby w zakresie animowania wieloaspektowej współpracy biznesu z podmiotami ekonomii społecznej przygotowywano w ramach projektu SIRES praktyczne opracowanie systematyzujące najważniejsze zagadnienia w zakresie tej współprac, jak i propozycje konkretnych narzędzi możliwych do wykorzystywania w animowaniu tej współpracy².

- 2) **Koordinacja ekonomii społecznej w województwie** – brak jasnej wizji na czym miałyby polegać koordynacja oraz niedostateczny potencjał regionalnych koordynatorów ekonomii społecznej w obszarze organizowania i zarządzania współpracą wielu aktorów. Między innymi w odpowiedzi na to zapotrzebowanie przygotowano w 2018 r. w ramach projektu SIRES rekomendacje dla samorządów lokalnych dotyczące koordynacji ekonomii społecznej w regionie³. Rekomendacje bezpośrednio kierowane do Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej zostały przyjęte przez Komitet Sterujący Projektu SIRES, a następnie podpisane przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Publikacja została wydana przez Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej w MRPiPS i trafiła do wszystkich ROPS. Podręcznik kierowany do ROPS stanowi także bazę do pracy konsultantów regionalnych nad systematyzowaniem działań koordynacyjnych na poziomie poszczególnych województw.
- 3) **Monitorowanie stanu sektora ekonomii społecznej** - ROPSy podejmują próby pozyskiwania danych, w tym prowadzą własne badania, jednak wymaga to zapewnienia poprawności metodologicznej oraz spójności i porównywalności zebranych danych i informacji. W 2018 r. prowadzone były badania podmiotów ekonomii społecznej przez Główny Urząd Statystyczny oraz Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w zakresie odnoszącym się do monitoringu działalności Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej. Wyniki tych badań posłużą do prac z ROPS nad włączaniem ich, obok badań własnych prowadzonych przez regiony, do planowania i realizacji m.in. RPRES (aktualizacji, bądź przygotowywania nowych Programów), jak i włączania szerzej tematyki ekonomii społecznej do strategii rozwoju województw.
- 4) **Aktualizowanie regionalnych programów i strategii w odniesieniu do aktualizacji Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej** - w 2018 r. prowadzono konsultacje społeczne zmian w KPRES. Zostały one przyjęte przez Radę Ministrów w styczniu 2019 r. Potrzeby ROPS wiążą się przede wszystkim z rozpoznaniem wyzwań stojących przed rozwojem ekonomii społecznej na poziomie regionalnym, a także metodyką prac nad aktualizacją dokumentów programowych – na co odpowiedzią jest przygotowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie (partner w projekcie „System partycypacyjnego zarządzania sferą ekonomii społecznej”) model tworzenia Regionalnych

² „Budowanie powiązań pomiędzy biznesem a ekonomią społeczną. Podręcznik dla ROPS”, oprac. E. Gałka, T. Gapski, M. Kolczyński, P. Ograbisz, J. Zaremba, wyd. MRPiPS, styczeń 2019 r.

³ „Koordynacja ekonomii społecznej w regionie – przewodnik. Rekomendacje w zakresie projektów koordynacyjnych ROPS”, wyd. MRPiPS, OZRSS, Warszawa 2018 r. Publikacja jest dostępna na stronie projektu:

http://www.ekonomiaspoleczna.pl/files/ekonomiaspoleczna.pl/public/Integracja_ES_w_regionach/koordynacja_ES_w_regionie.pdf

Programów Rozwoju Ekonomii Społecznej⁴. Model ten będzie wdrażany w 2019 r. oparciu o wsparcie ofertowane w ramach projektu SIREs (konsultanci regionalni, doradztwo tematyczne).

- 5) **Ogólne zagadnienia dotyczące ekonomii społecznej, sposobów jej wykorzystania i włączania do nurtów polityk publicznych na poziomie europejskim** - obszar ten obejmuje potrzeby związane doradztwem, ale także wpisuje się w obszar rzecznictwa.

W tym zakresie wyodrębniono trzy kluczowe zagadnienia:

- **Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020⁵** (tzw. Wytyczne CT9). W 2018 r. prowadzono zintensyfikowane działania doradcze i rzecznicze odnoszące się do zaktualizowanych Wytycznych CT9 (zakres zmian, interpretacja zapisów, praktyczne wdrażanie). Wytyczne oraz wnioski z doradztwa i prowadzonego rzecznictwa w 2017 r. stanowiły także kanwę do prac nad Rekomendacjami dla ROPS w zakresie realizacji ich projektów koordynacyjnych („Koordynacja ekonomii społecznej w regionie – przewodnik. Rekomendacje w zakresie projektów koordynacyjnych ROPS”).
- **Reprezentowanie interesów regionalnych instytucji na poziomie krajowym.** Diagnoza wykazała na potrzebę wzmocnienia komunikacji pomiędzy poziomem regionalnym (ROPS, RKRES) a poziomem krajowym. Komunikacja ta powinna z jednej strony obejmować skuteczne reprezentowanie interesów ROPS na poziomie krajowym, ale również ułatwić przepływ informacji z poziomu krajowego na poziom regionalny.
- **Finansowanie ekonomii społecznej po 2020 roku.** W trakcie diagnozy zidentyfikowano również potrzebę rozpoczęcia dyskusji na temat przyszłości polityki rozwoju ekonomii społecznej w Polsce po zakończeniu obecnie trwającej perspektywy finansowej. W drugiej połowie 2018 r. rozpoczęto w zespole projektowym SIREs prace nad propozycjami odnoszącymi się do rozwiązań w zakresie wspierania rozwoju ekonomii społecznej po 2020 r. Działania te są kontynuowane i intensyfikowane w 2019 r., w tym poprzez włączenie do dyskusji nad propozycjami i ich wspólne wypracowywanie z przedstawicielami Departamentu Ekonomii Społecznej i Solidarnej w MRPiPS, przedstawiciele ROPS i IZ RPO oraz Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (grupy ds. strategicznych KKRES).

⁴ „Model tworzenia Regionalnych Programów Rozwoju Ekonomii Społecznej”, oprac. M. Bohdziewicz-Lulewicz, M. Brzeziak, wyd. ROPS w Krakowie. Publikacja jest dostępna na stronie: <http://www.rops.krakow.pl/publikacje/inne-wydawnictwa/model-tworzenia-regionalnych-programow-ekonomii-spolecznej-212.html#>

⁵ „Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020” – dostępne są na stronie: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/projekt-wytycznych-w-zakresie-realizacji-przedsiwziec-w-obszarze-wlaczania-spolcznego-i-zwalczania-ubostwa-z-wykorzystaniem-srodkow-efs-i-efrr-na-lata-2014-2020/>

II. Działania doradcze

Działania doradcze realizowane w projekcie mają zróżnicowany charakter. Z jednej strony są to działania horyzontalne - obejmujące wszystkie regiony, z drugiej - wertykalne adresowane do poszczególnych regionów, mimo że często wspólne, to jednak zróżnicowane z uwagi na różny stopień zaawansowania działań projektowych ROPS, czy różne oczekiwania interesariuszy regionalnych oraz gotowość do absorbowania oferowanego wsparcia. Oba zakresy przeplatają się ze sobą i stanowią spójną całość w procesie działań doradczych w projekcie SIRES.

W 2018 r. doradztwo prowadzone było na rzecz Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej, Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz, zgodnie z planami zarysowanymi w 2017 r., w zakres działań doradczych szerzej włączono Instytucje Zarządzające RPO.

W kontekście prowadzonych działań doradczych należy zwrócić uwagę na skalę korzystania z oferowanego wsparcia – przede wszystkim ROPSy same realizują swoje projekty koordynacyjne odnoszące się do wspierania rozwoju ekonomii społecznej. Prowadzą szereg działań związanych z animowaniem działalności RKRES oraz współpracy różnych instytucji i gremiów, prowadzeniem działań rzeczniczych, sieciowaniem OWES, wspieraniem JST w zakresie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych oraz innych form współpracy z PES/PS, zwiększeniem widoczności ES, sieciowaniem PES, budowaniem powiązań pomiędzy ES a biznesem oraz edukacją/nauką. Dodatkowy wpływ na skalę korzystania z projektu, która jest dosyć zróżnicowana w zależności od regionu, ma wielkość zespołu koordynacyjnego w ROPS (w przypadku mniejszych zespołów ma to wpływ na dostępność czasową członków zespołu).

II.1. Doradztwo horyzontalne

Doradztwo horyzontalne w 2018 r. dotyczyło zagadnień związanych z wdrażaniem działań Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju jako IZ EFS (wdrażanie zmian w Wytycznych CT9) oraz Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (rola ROPS w procesie akredytacji OWES, tworzenie listy przedsiębiorstw społecznych, zmiany w KPRES).

Działania w zakresie doradztwa horyzontalnego organizowane były samodzielnie lub równoległe z prowadzonymi w projekcie działaniami rzeczniczymi odnoszącymi się do danej kwestii. Tematyka akredytacji OWES, która była początkowo elementem działań rzeczniczych, a następnie doradczych na etapie implementacji na przełomie 2017 i 2018 roku (opinia ROPS dotycząca OWES przygotowywana na potrzeby procesu akredytacji). Także spotkania makroregionalne organizowane w ramach projektu w czerwcu i lipcu 2018 r. były działaniami rzeczniczymi związanymi z włączeniem się środowisk regionalnych do konsultacji społecznych zmian w KPRES, jednak miały też swoją rolę związaną z doradztwem w zakresie implementacji zapisów Programu rządowego na poziom regionalny i rozszerzenia perspektywy wdrażania zapisów KPRES.

Działania w zakresie doradztwa wertykalnego podejmowane w 2018 r.:

II.1.1. Wejście w życie znowelizowanej ustawy o spółdzielniach socjalnych

W 2018 r. kontynuowano działania zapoczątkowane w 2017 r. (podczas spotkań makroregionalnych) w zakresie informowania o zmianach w kluczowej dla przedsiębiorstw społecznych ustawie o spółdzielniach socjalnych.

Zgodnie ze zgłaszanym zapotrzebowaniem odbyła się seria spotkań doradczych, organizowanych przez poszczególne ROPS, w których uczestniczył ekspert wiodący OZRSS – Cezary Miżejewski. Spotkania doradcze dotyczące omówienia zmian w ustawie i praktycznych aspektów ich wdrażania, w tym z uwzględnieniem włączenia ROPS w procesy animowania sieciowania spółdzielni socjalnych pod kątem tworzenia konsorcjów zorganizowano w okresie luty – maj 2019 r. w: Gdańsku, Szczecinie, Krakowie, Opolu, Toruniu, Poznaniu, Olsztynie, Katowicach Rzeszowie, Zielonej Górze. Odbyło się także spotkanie, prowadzone przez doradcę tematycznego, we Wrocławiu.

Zmianom w ustawie o spółdzielniach socjalnych było dedykowane także webinarium zorganizowane w dn. 26.03.2018 r.

II.1.2. Wytyczne CT9

W styczniu 2018 r. ukazały się nowe Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020 (tzw. Wytyczne CT9), w których zmieniono zakres kompetencji ROPS, relacji między ROPS a Instytucją Zarządzającą RPO, określono także nowe kompetencje Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz dokonano istotnych zmian w zakresie udzielania dotacji na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych. W związku z tym:

- przygotowano materiał przybliżający kwestie kluczowe zawarte w Wytycznych CT9⁶. Materiał ten skierowany jest do interesariuszy ekonomii społecznej w regionach i został rozdystrybuowany do ROPS, a za ich pośrednictwem do IZ RPO oraz za pośrednictwem projektu „Forum Aktywności OWES” również do wszystkich OWES (działanie w zakresie oddziaływania projektu OWES),
- zorganizowano webinarium (19.01.2018 r.) dedykowane omówieniu zmian w Wytycznych. Uczestniczyło w nim ponad 50 osób z ROPS, IZ/IP RPO oraz OWES jako kluczowych aktorów współpracujących z ROPS w oparciu o zapisy Wytycznych CT9.

Działania odnoszące się do kwestii zmian w Wytycznych CT9 były także przedmiotem spotkania ad hoc (spotkanie organizowane w ramach działań rzeczniczych w projekcie w dniu 12.03.2018 r.)

⁶ Ekonomia społeczna w nowych Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020. Materiał dla kluczowych interesariuszy ekonomii społecznej w regionach, Warszawa, 1 lutego 2018 r. Materiał dostępny na stronie www.ekonomiaspoleczna.pl w zakładce dedykowanej projektowi SIREs: Integracja ES w regionach – (<http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/2071886?projekt=2040558>)

z Instytucjami Zarządzającymi RPO z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju poświęcone kontynuacji debaty związanej z Wytycznymi.

Naturalną konsekwencją marcowego spotkania było ogólnopolskie spotkanie doradcze dla IZ RPO i ROPS zorganizowane w dn. 24-25.04.2018 r. dedykowane współpracy tych instytucji i ich roli w systemie rozwoju ES na poziomie regionalnym.

II.1.3. Współpraca IZ RPO i ROPS

Kontekst współpracy IZ RPO i ROPS został mocno zarysowany w działaniach doradczych w projekcie po wejściu w życie Wytycznych CT9, które podkreśliły rolę i znaczenie współpracy tych instytucji. Wzmocnienie kontekstu współpracy w zakresie koordynacji rozwoju ES przez ROPS i współpracy w tym zakresie m.in. z IZ RPO, ale także realizacji przez ROPS projektu pozakonkursowego w ramach RPO zostało także zaakcentowane w podręczniku „Koordynacja ekonomii społecznej w regionie. Rekomendacje w zakresie projektów koordynacyjnych ROPS” przygotowanym w ramach projektu SIREs i wydanym jako rekomendacje MRPiPS.

W 2018 r. zorganizowano ogólnopolskie spotkanie doradcze dla przedstawicieli Instytucji Zarządzających RPO i Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej. Podczas spotkania (24-15.04.2018 r.) , w którym uczestniczyły 74 osoby, omawiano zagadnienia dotyczące koordynacji rozwoju ekonomii społecznej na poziomie regionalnym, wskazywano rolę ROPS w zakresie współpracy z IZ RPO w obszarze finansowania i prowadzenia polityki społecznej w regionie oraz dyskutowano nad praktycznymi aspektami tej współpracy. Dodatkowy aspekt spotkania odnoszący się do współpracy ROPS i IZ RPO dotyczył planowania i realizacji projektów koordynacyjnych ROPS z perspektywy tych dwóch instytucji.

Spotkanie to było wynikiem spotkania przedstawicieli IZ i IP RPO zorganizowanego w ramach działań rzeczniczych w projekcie SIREs. Spotkanie dotyczyło wdrażania zmienionych Wytycznych CT9 odnoszących się do systemu wsparcia ekonomii społecznej. Podczas spotkania rozmawiano także o współpracy IZ z ROPS jako koordynatorem rozwoju ES w regionie. Cele i zakres spotkania, które zorganizowano dla IZ i ROPS w kwietniu 2018 r. wynikały z wniosków i podsumowania spotkania z IZ RPO odnoszących się do potrzeby rozwijania współpracy z ROPS.

Podczas kwietniowego spotkania IZ i ROPS omawiano rolę i znaczenie Regionalnych Ośrodków w ujęciu polityki rozwoju ekonomii społecznej oraz rolę Europejskiego Funduszu Społecznego we wspieraniu rozwoju ES na poziomie regionalnym. Wiele miejsca poświęcono roli koordynacyjnej ROPS, w tym we współpracy z IZ RPO – na bazie podręcznika dotyczącego rekomendacji w zakresie projektów koordynacyjnych ROPS omówione zostały podstawowe zadania w tym zakresie oraz odbyły się warsztaty dedykowane mechanizmom współpracy tych instytucji w obszarze prowadzenia i finansowania polityki społecznej w regionie. Perspektywa współpracy na poziomie regionalnym została rozwinięta także podczas warsztatów organizowanych przez ROPS w Poznaniu – podjęto temat trójstronnej współpracy, tj. ROPS – OWES – IZ w zakresie kształtowania polityki rozwoju i sieciowania OWES. Uczestnicy spotkania podczas warsztatów dotyczących doświadczeń i wyzwań związanych z realizacją projektów koordynacyjnych ROPS identyfikowali i omawiali zagadnienia związane z realizacją celów rozwojowych ES w regionie i ich realizacją w ramach projektów koordynacyjnych.

Spotkanie doradcze miało wymiar praktyczny – pracowano przede wszystkim nad wyzwaniami i rozwiązaniami, które są realizowane w codziennej pracy ROPS, jak i IZ/IP RPO. Dzięki spotkaniu

poszerzyła się perspektywa współpracy ROPS (jako z jednej strony - realizatora projektu, z drugiej – koordynatora rozwoju ES w regionie) i IZ/IP RPO (jako instytucji zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym w ramach, którego w dużej mierze są finansowane działania rozwojowe w obszarze ekonomii społecznej). Spotkanie zostało podsumowane w raporcie, w którym zebrano: 1) rekomendacje dotyczące współpracy IZ-ROPS w kontekście kształtowania regionalnych polityk publicznych w oparciu o środki EFS, 2) rekomendacje odnoszące się do przygotowywania i realizacji projektów koordynacyjnych ROPS. Raport wraz z rekomendacjami został przekazany do Dyrektorów ROPS oraz Dyrektorów IZ i IP RPO.

Marcowe i kwietniowe spotkania, w których uczestniczyły IZ/IP RPO stanowiły także przełom w podjęciu szerszych działań doradczych w ramach projektu SIREs skierowanych do tych instytucji. Działania te mają charakter wertykalny i prowadzone są w odniesieniu do poszczególnych IZ RPO. Do przedstawicieli IZ/IP RPO dotarła oferta projektu (przede wszystkim do osób, które uczestniczyły w spotkaniach). Kontakty te są pogłębiane przez konsultantów regionalnych, którzy dodatkowo docierają z ofertą doradztwa tematycznego do pozostałych przedstawicieli IZ RPO.

II.2. Doradztwo wertykalne

W drugim roku realizacji projektu SIREs bazując na diagnozie potrzeb doradczych dokonanej na początku jego realizacji oraz bieżących potrzeb zgłaszanych przez regiony, jak i pracy konsultantów, usystematyzowano zakres doradztwa w odniesieniu do ROPS.

Zakres doradztwa dla ROPS został usystematyzowany w odniesieniu do zadań tych instytucji wskazanych w KPRES oraz Wytycznych CT9, na których oparto rekomendacje donoszące się do koordynacji ekonomii społecznej w regionie:

- 1) podstawowe zadania koordynacyjne (realizowane we współpracy z RKRES)**
 - a) planowanie polityki rozwoju ekonomii społecznej w regionie,
 - b) realizacja polityki rozwoju ekonomii społecznej (w tym we współpracy z Ośrodkami wsparcia Ekonomii Społecznej),
 - c) monitorowanie polityki, ocena efektów polityki i pozyskiwanie wiedzy niezbędnej do planowania rozwoju ekonomii społecznej,
 - d) rzecznictwo – występowanie przez ROPS w imieniu własnym, środowiska ES lub określonych podmiotów (np. OWES) przed instytucjami na poziomie regionalnym (np. IZ RPO) i krajowym,
- 2) działania animacyjne ROPS**
 - a) działania skierowane do JST (głównie w zakresie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych),
 - b) zadania nakierowane na budowanie współpracy z sektorem edukacji i szkolnictwa wyższego,
 - c) zadania związane ze współpracą z biznesem,
- 3) zadania ROPS wspierające podmioty ekonomii społecznej**
 - a) sieciowanie podmiotów ekonomii społecznej,
 - b) poprawa widoczności podmiotów ekonomii społecznej.

Do zakresu doradztwa włączono zagadnienia dotyczące Instytucji Zarządzających i Instytucji Pośredniczących RPO:

- 1) uspojnianie wiedzy w zakresie ekonomii spoecznej – ABC ekonomii spoecznej (w tym m.in. dla osb wchodzacych w sklad Komisji Oceny Projektow, osb odpowiedzialnych w IP RPO za nadzor i rozliczanie projektow w obszarze zwiyzanym z ekonomia spoeczna),
- 2) przygotowywanie zalozen konkursow w ramach RPO odnoszacych sie bezposrednio oraz posrednio do ekonomii spoecznej (w tym dot. konkursow na OWES),
- 3) kryteria wyboru projektow,
- 4) realizacja uslug spoecznych z wlyczeniem podmiotow ekonomii spoecznej,
- 5) wlyczenie ekonomii spoecznej w dzialania rewitalizacyjne.

Ponadto doradztwo, oferowane dla ROPS, IZ RPO obejmowało także zagadnienia odnoszące się do kompetencji spoecznych (tzw. miękkich):

- 1) zarzadzanie zespołem, role grupowe, rozwiazywanie konfliktow,
- 2) sieciowanie podmiotow i budowanie wspolpracy międyinstytucjonalnej,
- 3) facylitacja i prowadzenie spotkan,
- 4) wystapienia publiczne,
- 5) radzenie sobie ze stresem i wypaleniem zawodowym

II.2.1. Działania konsultantów regionalnych

Podstawowa forma dzialan doradczych w projekcie SIRES oparta jest na pracy konsultantow regionalnych, ktorzy bezposrednio wspolpracuja z instytucjami i osobami na miejscu w danym wojewodztwie. Konsultanci wspieraja na biezaco przedstawicieli ROPS, ktorzy stanowia glowna grupe docelową projektu – utrzymuja staly, biezacy kontakt przekazujac informacje z poziomu krajowego (np. dotyczace konsultacji, prac nad dokumentami krajowymi, przygotowywaniu rozwiyzan, itp.), konsultuja i wspieraja planowanie dzialan przez ROPS). Zarzadzaja takze wsparciem doradcow tematycznych (zbieraja zapotrzebowanie w zakresie wsparcia tematycznego, specjalistycznego) i decyduja we wspolpracy z interesariuszami o zakresie i formach udzielanego wsparcia wspolpracujac przy tym ze Specjalistka ds. jakosci doradztwa. Przyjeta formule pracy konsultantow mozna okreslic jako biezace towarzyszenie.

Dzialania konsultantow sa zroznicowane w zalezności od potrzeb regionow – zdiagnozowanych na etapie wstepnym projektu, jak i zgłaszanych na biezaco (wynikajacych z biezacych dzialan w regionach, zagadnien krajowych implementowanych na poziom regionalny). Konsultanci wspolpracuja z Regionalnymi Ośrodkami Polityki Spoecznej (jako koordynatorami rozwoju ekonomii spoecznej w wojewodztwie), Regionalnymi Komitetami Rozwoju Ekonomii Spoecznej, Instytucjami Zarzadzajacymi i Instytucjami Posredniczacyimi RPO – sa to glowni odbiorcy dzialan doradczych.

Kluczowa czesc dzialan konsultantow skierowana jest na:

- wzmooczeniu funkcji koordynacyjnej ROPS oraz w odniesieniu do roli innych instytucji na poziomie regionu, w tym: prac Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Spoecznej, wspolpracy z OWES pomiedzy OWES oraz z IZ RPO.

W 2018 r. oprócz biezacego wsparcia i przekazywania informacji z poziomu krajowego do regionow konsultanci pracowali w poszczegolnych wojewodztwach w obszarze kilkunastu szczegolowych zakresow tematycznych. Dzialania te odnosily sie do bezposredniej pracy z ROPS / RKRES / IZ RPO – najczesciej w formule doradztwa i biezacego towarzyszenia przy realizowanych dzialaniach (wsparcie w planowaniu dzialan, poszukiwaniu i proponowaniu

rozwiązań). Dodatkowo konsultanci, współpracując stale z regionem, zbierali zapotrzebowania bądź wskazywali możliwości skorzystania z doradztwa tematycznego oferowanego w ramach projektu SIRES. Doradztwo to było włączane punktowo w związku z bieżącymi potrzebami, ale także było realizowane jako planowany dłuższy proces wsparcia specjalistycznego prowadzonego przez eksperta specjalizującego się w danym obszarze tematycznym. Doradztwo tematyczne jest omówione w dalszej części raportu.

Zakresy tematyczne, które dominowały w bieżącej pracy konsultantów w 2018 r. to:

- a) **współpraca ROPS z OWES** (określanie zasad współpracy i podziału zadań pomiędzy ROPS i OWES, komunikacja i wymiana informacji, prace nad wspólnym regulaminem przyznawania dotacji przez OWES, sieciowanie OWES),
- b) **programowanie i współpraca ROPS z Regionalnym Komitetem Rozwoju Ekonomii Społecznej** (przekazywanie wiedzy i informacji dotyczących zagadnień z poziomu krajowego i systemowego dotyczących ES, planowanie działań w kontekście rozwoju ekonomii społecznej w regionie i wdrażania RPRES, rola i zadania oraz reorganizacja RKRES),
- c) **diagnozowanie, monitorowanie, ewaluacja** (monitorowanie OWES, diagnoza i monitorowanie stanu rozwoju, potrzeb i kondycji ekonomii społecznej w regionie, monitorowanie polityki rozwoju ES),
- d) **planowanie i przygotowywanie konkursów w ramach RPO** – praca skoncentrowana na IZ RPO (w tym m.in. planowanie kryteriów dostępu, określanie grup docelowych, planowanie konkursów w obszarze usług społecznych, działań rewitalizacyjnych, z włączeniem PES).

Dominujące zakresy wsparcia prowadzonego przez konsultantów są ściśle powiązane z podstawowymi funkcjami i zadaniami koordynacyjnymi oraz animacyjnymi ROPS w obszarze wspierania rozwoju ekonomii społecznej. Działania w ramach projektu SIRES są ukierunkowane na rozwijanie i wzmacnianie potencjału ROPS do zarządzania działaniami i procesami związanymi z budowaniem pozycji ekonomii społecznej w regionie. Zadania te są wielowątkowe, skomplikowane, oparte o współpracę z wieloma instytucjami i podmiotami wraz z włączeniem działań rzeczniczych na różnych poziomach.

W 2018 r. nastąpiło zintensyfikowanie działań ukierunkowanych na współpracę doradczą konsultantów regionalnych z IZ RPO w zakresie planowania konkursów i interwencji w obszarze ekonomii społecznej i obszarów ściśle z nią powiązanych (np. usługi społeczne, aktywna integracja, rewitalizacja). Warto podkreślić, że współpraca doradcza z IZ RPO prowadzona jest także w oparciu o wzmacnianie relacji Instytucji Zarządzającej z ROPS jako koordynatorem rozwoju ES - instytucją odpowiedzialną za planowanie i realizację polityki rozwoju ES w regionie.

Szczegółowy zakres tematyczny wsparcia prowadzonego przez konsultantów regionalnych w 2018 r. wraz z odniesieniem do intensywności tych działań (kolor ciemniejszy oznacza większą intensywność, jaśniejszy – mniejszą) przedstawia się następująco:

	dolnośląskie	kuj.-pom.	lubelskie	lubuskie	łódzkie	małopolskie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	war.-maz.	wielkopolskie	zachodniopom.
ROPS: Programowanie i współpraca z RKRES																
ROPS: Współpraca ROPS z OWES																
ROPS: Współpraca ROPS z IZ RPO																
ROPS: Diagnostowanie, monitorowanie, ewaluacja																
ROPS: Współpraca z JST, w tym: w zakresie PZP, zlecenia zadań publicznych																
ROPS: Współpraca w zakresie edukacji, nauki, szkolnictwa wyższego																
ROPS: Współpraca z biznesem																
ROPS: Sieciowanie podmiotów ekonomii społecznej																
ROPS: Promocja (poprawa widoczności) ekonomii społecznej																
ROPS: Zarządzanie zespołem - budowanie zespołu i wzmacnianie kompetencji społ. pracowników ROPS																
IZ-IP RPO: Planowanie i przygotowywanie konkursów w RPO																
IZ-IP RPO: Usługi społeczne																
IZ-IP RPO: Wstęp do ekonomii społecznej																
IZ-IP RPO: Realizacja projektów																
IZ-IP RPO: Zarządzanie - budowanie zespołu i kompetencji społ. pracowników																

II.2.2 Doradztwo tematyczne

W projekcie zaplanowano dla każdego regionu średnio 18 godzin doradztwa tematycznego w miesiącu (obok 40 godzin pracy konsultanta regionalnego). W trakcie realizacji projektu na bieżąco weryfikowane są założenia odnoszące się do działań doradczych i rzeczniczych oraz zdiagnozowanego zakresu doradztwa dla regionów. Przede wszystkim obciążenie zadaniami i bieżącą pracą związaną z realizacją projektów koordynacyjnych w regionach wpływa na ograniczone możliwości korzystania z oferty doradczej w projekcie SIRES. **Jednakże należy zauważyć, że oferta projektu SIRES niejednokrotnie uzupełnia i wspiera realizację projektów koordynacyjnych przez ROPS i jest coraz chętniej wykorzystywana przez ROPS, IZ RPO zarówno w formule doradztwa punktowego, jednorazowego, jak i pracy procesowej (długoterminowej) służącej wypracowywaniu rozwiązań, planowaniu działań i wdrażaniu ich (np. w zakresie zmian w funkcjonowaniu RKRES, poszukiwaniu rozwiązań na włączanie podmiotów ekonomii społecznej w działania związane z planowaniem i realizacją procesów rewitalizacyjnych, budowaniem relacji ze środowiskiem biznesowym i akademickim).**

W 2018 r. przygotowano pakiet ofertowy (sprofilowany pod potrzeby ROPS oraz odrębnie dla IZ RPO) z opisanym przykładowym zakresem doradztwa tematycznego jakie jest możliwe do realizacji w ramach projektu SIRES.

Zakres oferowanego, przykładowego doradztwa dla ROPS, RKRES, IZ RPO obejmuje:

- ABC ekonomii społecznej,
- ekonomia społeczna w rewitalizacji,
- społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne,
- planowanie projektów i zarządzanie nimi,
- zarządzanie przez rezultaty,
- ewaluacja polityki rozwoju ekonomii społecznej w regionie,
- system monitorowania,
- usługi społeczne w wytycznych CT9 i podmioty ekonomii społecznej jako dostawcy usług,
- grupy docelowe CT9,
- przygotowanie konkursów w ramach CT9,
- preferowanie podmiotów ekonomii społecznej jako dostawcy usług społecznych w projektach EFS – zgodnie z umową partnerstwa i Wytycznymi CT9,
- promocja-zwiększenie widoczności ekonomii społecznej w regionie,
- budowanie powiązań między ekonomią społeczną a biznesem,
- budowanie dobrego zespołu,
- wystąpienia publiczne - jak mówić, żeby nas słuchano.

Pakiet ofertowy otrzymali wszyscy Dyrektorzy ROPS, zespoły ROPS koordynujące rozwój ES oraz poprzez konsultantów regionalnych oferta trafiała także do IZ RPO/IP RPO.

Doradztwo tematyczne prowadzone było punktowo – jako jednorazowe spotkanie doradcze, ale także jako wsparcie procesowe – prowadzone w oparciu o działania realizowane na bieżąco przez ROPS/RKRES (doradca tematyczny wspierał działania w procesie, towarzyszył w bieżących pracach z głosem doradczym). Działania te nastawione były przede wszystkim na wspieranie, doradztwo, konsultacje, a nie wykonywanie zadań za instytucje uczestniczące w doradztwie.

W 2018 r. zrealizowano łącznie 2095 godzin doradztwa tematycznego, przy czym:

- **1494 godzin dotyczyło pracy doradczej w poszczególnych regionach,**
- **601 godzin doradztwa odnosiło się do wymiaru ogólnopolskiego bądź makroregionalnego** (były to m.in. webinarium tematyczne, wsparcie procesowe podczas spotkań makroregionalnych, doradztwo dotyczące budowania powiązań pomiędzy biznesem a podmiotami ekonomii społecznej).

Dodatkowo obok doradztwa tematycznego świadczonego przez specjalistów, ekspertów w danej dziedzinie (w przeważającej większości są to osoby współpracujące z realizatorami projektu SIRES) eksperckie wsparcie doradcze prowadzone było także w ramach zaangażowania etatowego dwóch ekspertów wiodących OZRSS i eksperta FiR. Godziny te nie są ujęte w zestawieniu dotyczącym doradztwa tematycznego.

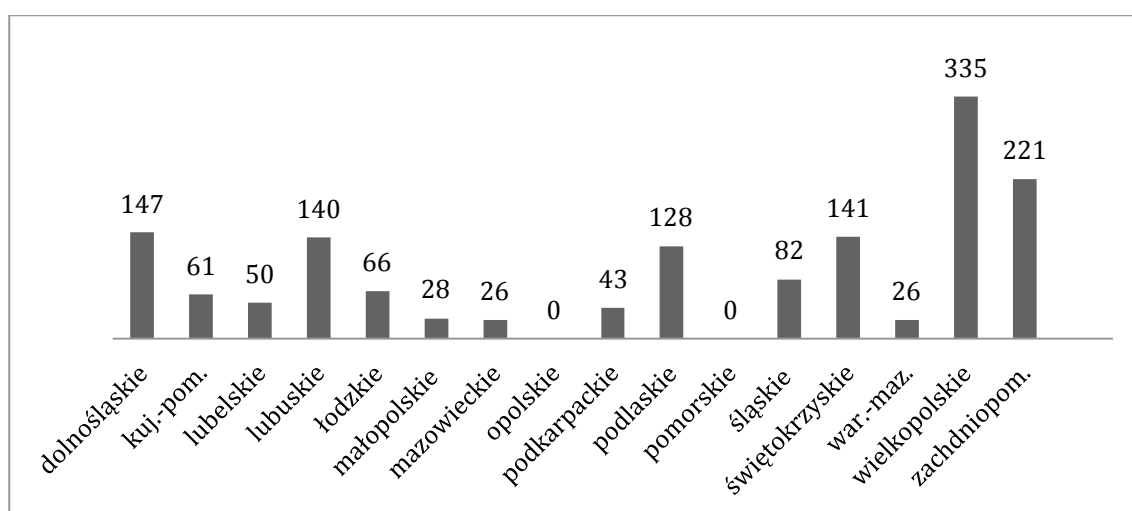
Regiony, które skorzystały z największej liczby godzin doradczych (liczonych łącznie dla ROPS I IZ RPO) to:

- województwo wielkopolskie (335 godzin),

- województwo zachodniopomorskie (221 godzin),
- województwo dolnośląskie (147 godzin),
- województwo świętokrzyskie (141 godzin),
- województwo lubuskie (140 godzin),
- województwo podlaskie (128 godzin).

Skala doradztwa (liczba godzin doradczych) dla poszczególnych regionów odnosi się do zgłaszanego i zrealizowanego zapotrzebowania.

Dokładny rozkład godzinowy w zakresie wykorzystania doradztwa tematycznego w poszczególnych regionach prezentuje poniższy wykres:

Tematyka doradztwa odnosiła się do zakresu potrzeb zdiagnozowanych w 2017 roku, z tym, że regiony na bieżąco zgłaszały zapotrzebowanie na ich realizację. Oprócz tego zgłaszane były potrzeby wynikające z bieżących działań, jak i harmonogramów planowanych prac, realizowanych w regionach (np. w zakresie prowadzenia działań dotyczących monitoringu ES lub działań ewaluacyjnych), czy tematyki wynikającej z działań podejmowanych na poziomie krajowym (np. zmiany w Wytycznych CT9, wejście w życie znowelizowanej ustawy o spółdzielniach socjalnych).

Doradztwo tematyczne zrealizowane w poszczególnych regionach najczęściej dotyczyło takich obszarów jak:

- system monitorowania i ewaluacji (RPRES, stan ekonomii społecznej w regionie), przygotowanie do ewaluacji (np. projektu koordynacyjnego ROPS, działań OWES, CSR przedsiębiorstw),
- tworzenie sieci, partnerstw, porozumień (PES, podmiotów reintegracyjnych),
- społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne, klauzule społeczne (zamówienia w samorządach lokalnych, w tym w samorządzie województwa, m.in. w samym ROPS),
- ABC ekonomii społecznej / wprowadzenie do ekonomii społecznej i spółdzielczość socjalna,
- ekonomia społeczna w rewitalizacji,

- 1) **wystąpienia publiczne i efektywne spotkanie** (zorganizowane w Toruniu, Krakowie oraz w Warszawie),
- 2) **sieciowanie w ekonomii społecznej** (zrealizowane w Łodzi i Wrocławiu),
- 3) **budowanie dobrego zespołu w ROPS** (zrealizowane w Krakowie, Wągrowcu i Kołobrzegu). Ostatnie trzy szkolenia były dedykowane zespołom ROPS z Rzeszowa, Poznania i Szczecina i stanowiły bezpośrednią odpowiedź na zgłaszane przez nie zapotrzebowanie.

W 2018 r. wzięło w nich udział łącznie 129 osób, w tym 102 osoby z Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej.

Uczestnicy szkoleń wykazywali duże zainteresowanie tematami, aktywnie uczestniczyli w spotkaniach i zgłaszały potrzebę kontynuacji pracy w wybranych obszarach (np. komunikacji w zespole czy wystąpień publicznych).

II.4. Webinaria

Webinaria stanowią jedną z popularniejszych form edukacyjnych w projekcie. Cieszą się dużym zainteresowaniem i są bardzo dobrze odbierane przez uczestników.

W 2018 r. zrealizowano osiem webinarów (łącznie 258 wejść) skierowanych do przedstawicieli Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej, Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej, Instytucji Zarządzających RPO:

- 1) najważniejsze zmiany w Wytycznych CT9 (19.01.2018),
- 2) zmiany w ustawie o spółdzielniach socjalnych (26.03.2018),
- 3) lista przedsiębiorstw społecznych (21.05.2019),
- 4) wspólny regulamin dotacji udzielanych przez OWES (05.06.2018),
- 5) działania doradcze w ramach projektu SIRES dot. budowania powiązań między biznesem a podmiotami ekonomii społecznej (20.06.2018),
- 6) włączenie ekonomii społecznej w procesy rewitalizacyjne – wprowadzenie (26.11.2018),
- 7) budowanie powiązań między biznesem a ekonomią społeczną (30.11.2018),
- 8) nowy system monitorowania ekonomii społecznej – informacje GUS (18.12.2018).

Każdorazowo po przeprowadzonym webinarium udostępniane jest na stronie www projektu jego nagranie oraz materiały na bazie, których było ono prowadzone⁸.

II.5. Dobre praktyki w zakresie koordynacji ekonomii społecznej

Jako wsparcie prowadzonych działań doradczych zaplanowano także opracowanie i przybliżenie ROPS i innym regionalnym interesariuszom dobrych praktyk w zakresie koordynacji ekonomii społecznej.

⁸ Nagrania webinarów oraz materiały dostępne są na stronie www.ekonomiaspoleczna.pl w zakładce dedykowanej projektowi SIRES: Integracja ES w regionach - <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/2071886?projekt=2040558>

Zaplanowany cykl publikacji dobrych praktyk wypracowanych w poszczególnych regionach ma być pomocny w szukaniu ciekawych i niebanalnych rozwiązań dla innych regionów. Często mogą być to działania uznane za standardowe, czasem uznane za innowacyjne. Z założenia wspólnym ich mianownikiem ma być fakt, że dany region przetestował konkretne działanie i zostało ono uznane za rozwojowe, inspirujące i warte upowszechnienia. Publikacje z serii dobrych praktyk są adresowane do pracowników Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej, Instytucji Zarządzających RPO i członków Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej, czyli grupy decydującej lub współdecydującej o działaniach na rzecz budowy polityki rozwoju ekonomii społecznej w województwie.

Prezentowane pomysły i rozwiązania omawiane są z różnej perspektywy - od ich założeń po praktyczne wdrażanie. Jednak nie chodzi w nich o proste kopiowanie, ale inspirowanie się różnorodnymi doświadczeniami innych regionów.

W 2018 roku zebrano i przygotowano cztery opisy dobrych praktyk w zakresie:

- 1) „Trójki murarskie” – współpraca ROPS i OWES na rzecz wspierania ekonomii społecznej (rozwiązanie w zakresie działań animacyjnych w samorządach lokalnych stosowane w województwie świętokrzyskim),
- 2) Powiatowe zespoły do spraw ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim (praktyka dotycząca tworzenia zespołów doradczych skupiających różnych lokalnych interesariuszy zainteresowanych rozwojem ekonomii społecznej w danym powiecie),
- 3) Współpraca da nauki, nauka dla współpracy – wspólne działania ROPS w Zielonej Górze i Uniwersytetu Zielonogórskiego (doświadczenia i praktyczny opis dotyczący możliwych form i zasad współpracy uczelni oraz jej pracowników naukowych z ROPS),
- 4) Akademia BIZnES Class – współpraca, zaangażowanie, siła sieci (refleksje dotyczące pierwszej edycji działań łączących przedstawicieli biznesu, uczelni i podmiotów ekonomii społecznej, a wszystko po to, aby wspierać rozwój współpracy międzysektorowej w kontekście doskonalenia produktów i usług PES).

W chwili przygotowywania raportu trwają ostatnie prace związane z wydaniem publikacji (druk oraz przygotowanie wersji elektronicznych). Wersje elektroniczne dobrych praktyk każdorazowo są udostępniane na stronie internetowej projektu.

III. Podsumowanie i wnioski

- Rok 2018 był pierwszym pełnym rokiem realizacji projektu (działania doradcze rozpoczęły się w nim w 06.2017 r.). **Umocniono relacje z ROPS, co widoczne jest w zaangażowaniu ich przedstawicieli w działania projektowe (korzystanie z doradztwa, udział w spotkaniach doradczych i szkoleniach).** Po pierwszych miesiącach realizacji projektu, w trakcie których nawiązywane były relacje z regionami, ustalane zasady i formy współpracy, ale także poznawanie w praktyce potrzeb i ich weryfikowanie. W odniesieniu do oczekiwań regionów zauważalne jest „okrzepnięcie” oraz coraz chętniejsze korzystanie z doradztwa, konsultacji począwszy od sięgania po doradztwo w ramach przygotowanej oferty doradczej, po generowanie potrzeb, zgłaszanie ich z własnej inicjatywy, ale także rozpoznawanie ich we współpracy z konsultantem regionalnym.

Regiony zauważają korzyści jakie przynosi im uczestnictwo w projekcie SIRES (bieżące informacje z poziomu krajowego, współuczestniczenie w procesach konsultacyjnych animowanych i wspieranych przez projekt SIRES, korzystanie z konsultacji, doradztwa, wsparcia pomocnego w planowaniu i w bieżącej pracy w regionie, wzmacnianie współpracy z IZ RPO, wymiana doświadczeń z innymi ROPS i IZ RPO, kształtowanie i wzmacnianie pozycji ROPS jako regionalnego koordynatora rozwoju ES).

- Skala korzystania z projektu jest różnicowana w poszczególnych regionach – związane jest to ze zgłaszaniem potrzeb doradczych (określanie zapotrzebowania na wsparcie), możliwościami absorpcji oferowanego wsparcia (wielkość zespołu koordynacyjnego w ROPS, możliwości czasowe).
- W 2018 r., zgodnie z planami, zintensyfikowano działania doradcze skierowane także do przedstawicieli IZ i IP RPO, stali się oni, obok ROPS i RKRES, istotną grupą odbiorców wsparcia. Działania skierowane do tej grupy będą kontynuowane i rozwijane w 2019 r., co ma istotne znaczenie w kontekście planowania EFS Plus i miejsca ekonomii społecznej.
- Wypracowane w ramach projektu SIRES mechanizmy współpracy z ROPS i IZ/IP RPO oraz RKRES wskazują na potrzebę **elastycznego podchodzenia do współpracy w zakresie doradczym oraz przygotowywania oferty doradczej dostosowanej do potrzeb i specyfiki danego regionu.**
- **Należałoby zintensyfikować działania szkoleniowe** (co wiąże się z wprowadzeniem zmian do wniosku o dofinansowanie), które dodatkowo stwarzałyby okazję do spotkań przedstawicieli regionów, umożliwiłyby wymianę doświadczeń i budowanie tożsamości i wspólnoty instytucji odpowiedzialnych za koordynację ekonomii społecznej w poszczególnych regionach.
- Wciąż priorytetem **działań doradczych w projekcie jest odpowiadanie na aktualne potrzeby doradcze, jak i włączanie, na bieżąco, do doradztwa zagadnień z poziomu krajowego** (w tym szczególnie w zakresie planowania kolejnej perspektywy finansowej, tj. EFS Plus). Działania doradcze muszą być ściśle skorelowane działaniami na poziomie krajowym, jak również działaniami na poziomie regionalnym (obecnie szczególnie w zakresie przygotowywania strategii rozwoju województw i włączania w nie zagadnień dotyczących rozwoju ekonomii społecznej). Wymaga to monitorowania tych działań, jak i dużej elastyczności w zakresie włączania ich do obszarów doradztwa.
- **Działania doradcze często przeplatają się z działaniami rzeczniczymi**, co pod względem merytorycznym zamazuje ich demarkację w projekcie (zadanie 2. Działania doradcze i zadanie 3. Działania rzecznicze). Z dotychczasowych doświadczeń związanych z realizacją projektu wynika, że niektóre działania mają charakter zarówno rzeczniczy, jak i doradczy (prowadzenie działań upowszechniających rozwiązania przygotowane na poziomie krajowym ma także walor edukacyjny i stanowi nierzadko wstęp do dalszych działań w zakresie doradczym).

Biorąc pod uwagę, że 2019 r. będzie ostatnim pełnym rokiem realizacji projektu SIRES, który kończy się 02.2020 r., należy wziąć pod uwagę koncentrację działań doradczych na:

- **aktualizacji potrzeb doradczych, która jest obecnie** (w okresie 12.2018 – 03.2019) **prowadzona na poziomie ponownej diagnozy potrzeb doradczych z perspektywy** wszystkich 16 regionów biorących udział w projekcie SIRES,
- **wprowadzeniu zmian do planów doradztwa**, które będą wynikać ze zaktualizowanych potrzeb doradczych. W kontekście procesu doradczego istotne jest także wsłuchiwanie się w bieżące potrzeby i włączanie kwestii ogólnopolskich (horyzontalnych) w zakres tematyczny doradztwa. W tym zakresie należy także zwrócić uwagę na **przygotowanie ofert doradczych** – prezentujących propozycje tematów doradczych, zagadnień proponowanych do pracy doradczej w kontekście zdiagnozowanych potrzeb,
- **kontynuowania wsparcia doradczego w zakresie roli ROPS jako koordynatora rozwoju ekonomii społecznej w regionie** – wzmacnianiu pozycji i roli ROPS jako regionalnego koordynatora rozwoju ES, animatora procesów wsparcia sektora ES, podmiotu, który aktywnie uczestniczy w kształtowaniu krajowych i regionalnych,
- **wsparciu doradczym w kontekście aktualizacji Regionalnych Programów Rozwoju Ekonomii Społecznej w kontekście zmian w KPRES** (w oparciu o „Model tworzenia regionalnych programów rozwoju ekonomii społecznej” przygotowany przez ROPS w Krakowie), **ale przede wszystkim w zakresie prac nad przyszłym okresem programowania** w kontekście EFS Plus oraz strategii i programów regionalnych i umiejscowieniem w nich kwestii dotyczących rozwoju ekonomii społecznej,
- **wzmocnieniu doradztwa w zakresie ewaluacji i monitoringu**, które służą przede wszystkim dostarczeniu wiedzy o efektach prowadzonych działań. Większość ROPS nie ma doświadczenia w bezpośrednim prowadzeniu tego typu działań (tj. prowadzeniu badań, ewaluacji własnymi zasobami kadrowymi), zlecane są one podmiotom zewnętrznym,
- **wzmocnieniu doradztwa w obszarze kompetencji społecznych (umiejętności „miękkie”), które stanowi unikatową ofertę wsparcia, zwłaszcza dla ROPS, co do zakresu oferowanego doradztwa sprofilowanego na indywidualne potrzeby instytucji, zespołów koordynacyjnych** (np. w zakresie wypalenia zawodowego, superwizji pracy, wzmacniania umiejętności i kompetencji w zakresie prowadzenia spotkań, facylitacji ich, sieciowania, prac z grupami zadaniowymi, zarządzania zespołem, czy wsparcia coachingowego).